

A Study of Factors Associated with Self-Protective Behavior of Pregnant Factory Workers from Occupational Hazard in Nakhonratchasima Province¹

*Supaporn Sansae²
Suthee Rattanamongkolgul³
Thasuk Junprasert⁴*

Received: April 29, 2012

Accepted: May 30, 2012

Abstract

This study was aimed to describe factors associated with self-protective behaviors from occupational hazard among pregnant employees working in factories. Data were collected from 11 pregnant employees who visited Maharatch Nakhon Ratchasima Hospital during October 2010 to March 2011 using in-depth interview technique. Key informants were purposively selected. The findings show that pregnant employees have been working in risk environment with occupational hazards. Pregnant women have varied self-protection measures depending on personal factors and factory factors. Individually, pregnant women were unaware of using personal protective equipment and of reporting pregnancy status due to income levels, previous experiences, familiarity of routine work of pregnant women. At the factory level, factor associated with protective behavior were having guidelines for using personal protective equipment, for reporting pregnancy and for taking care health and safety of pregnant women.

Key words: pregnant women, self-protective behavior, occupational hazard

¹ Thesis for Master of Science, Program in Occupational Medicine Research Srinakharinwirot University

This research has got the scholarship from Graduate School, Srinakharinwirot University.

² Graduate Student, Master of Science Program in Occupational Medicine Faculty of Medicine Srinakharinwirot University, E-mail: gun-pang@hotmail.com , Tel. 668-9286-8990

³ Lecturer in Faculty of Medicine Srinakharinwirot University

⁴ Lecturer in Behavioral Science Research Institute, Srinakharinwirot University

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากการสัมผัสสิ่งคุกคามจากการทำงานของพนักงานหญิงตั้งครรภ์ที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม จังหวัดนครราชสีมา¹

สุภาพร แสงศรี²

สุธีร์ รัตนมงคลกุล³

ฐาศุภกร จันประเสริฐ⁴

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาปัจจัยของการปฏิบัติพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากการสัมผัสสิ่งคุกคามจากการทำงานของพนักงานหญิงตั้งครรภ์ที่ทำงานโรงงานอุตสาหกรรม เก็บข้อมูลจากพนักงานหญิงตั้งครรภ์ทุกอายุครรภ์ ที่เข้ารับการฝากครรภ์ในโรงพยาบาลมหาราชนครราชสีมา เดือนตุลาคม 2553 ถึง มีนาคม 2554 ใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับตัวแทนหญิงตั้งครรภ์ 11 คน เลือกตัวอย่างแบบเจาะจง ผลการศึกษาพบว่า พนักงานหญิงตั้งครรภ์ ทำงานในสภาพงานที่มีความเสี่ยงต่อการสัมผัสสิ่งคุกคามจากงาน และพนักงานหญิงตั้งครรภ์มีการปฏิบัติพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากสิ่งคุกคามแตกต่างกันไปโดยขึ้นอยู่กับ ปัจจัยระดับบุคคล คือ ความตระหนักของพนักงานหญิงตั้งครรภ์ โดยแยกเป็น พฤติกรรมการใช้อุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคล และพฤติกรรมกำจัดการตั้งครรภ์ ซึ่งมีปัจจัยมาจากรายได้ ประสบการณ์เดิม ความคุ้นชินในหน้างาน ของหญิงตั้งครรภ์เอง ส่วนปัจจัยระดับโรงงานประกอบด้วย แนวทางการใช้อุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคล แนวทางการจัดการตั้งครรภ์ของโรงงาน และแนวทางการดูแลด้านสุขภาพและความปลอดภัยพนักงานหญิงตั้งครรภ์

คำสำคัญ: พนักงานหญิงตั้งครรภ์ พฤติกรรมป้องกันตนเอง การสัมผัสสิ่งคุกคาม

¹ ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาอาชีวเวชศาสตร์ ภาควิชาเวชศาสตร์ป้องกันและสังคม คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยของนิสิตบัณฑิตศึกษา จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

² บัณฑิตระดับมหาบัณฑิต สาขาวิชาอาชีวเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

E-mail: gun-pang@hotmail.com, โทร. 089-286-8990

³ อาจารย์ประจำภาควิชาเวชศาสตร์ป้องกันและสังคม คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

⁴ อาจารย์ประจำสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันมีความเจริญเติบโตของการจ้างงานในผู้หญิงทั่วโลก รายงานประจำปี พ.ศ. 2553 ของสำนักงานประกันสังคม มีผู้ประกันตนหญิงตามมาตรา 33 จำนวน 4,495,801 คน ผู้ประกันตนรับประโยชน์ทดแทนกรณีคลอดบุตร 282,277 ราย กิจกรรมในภาคอุตสาหกรรมได้มีการนำเอาเครื่องจักรและเทคโนโลยีที่ทันสมัยรวมทั้งวัตถุดิบ สารเคมีเข้ามาใช้ กระบวนการผลิตเกือบทุกขั้นตอน พบการประสบอันตรายและเจ็บป่วยจากการทำงานของลูกจ้างหญิง 31,606 ราย (สำนักงานประกันสังคม, 2554) ในรายงานประจำปี พ.ศ. 2552 จังหวัดนครราชสีมา มีสถานประกอบการ 7,746 แห่ง มีผู้ประกันตน 204,466 คน ผู้ประกันตนรับประโยชน์ทดแทนกรณีคลอดบุตร 10,024 ราย การประสบอันตรายและเจ็บป่วยจากการทำงานของลูกจ้างหญิง 3,423 ราย กระบวนการผลิตที่มีความสลับซับซ้อนมากขึ้นส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในการทำงาน สภาพงาน และสุขภาพของแรงงานในภาคอุตสาหกรรม ซึ่งส่งผลกระทบต่อแรงงานที่ตั้งครรภ์และทารกในครรภ์ เพื่อเป็นการป้องกันผลกระทบที่จะเกิดกับแรงงานหญิงตั้งครรภ์ที่อยู่ในโรงงานอุตสาหกรรม ในภาวะที่ภาคอุตสาหกรรมการผลิตเติบโตขึ้น จำเป็นที่จะต้องศึกษาพฤติกรรมการป้องกันตนเองการสัมผัสสิ่งคุกคามจากการทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมของพนักงานหญิงตั้งครรภ์เพื่อป้องกันผลกระทบถึงทารกในครรภ์

พฤติกรรม (Behavior) หมายถึง การปฏิบัติที่ตอบสนองต่อสถานการณ์ ที่สามารถสังเกตเห็น ได้ยิน นับและวัดได้ทั้งภายในและภายนอก (ปิติ พูนไชยศรี, 2550) พฤติกรรมสุขภาพ คือ การแสดงออกที่เป็นการกระทำ เกี่ยวข้องกับการดูแล ป้องกัน ส่งเสริม รักษา จัดการกับสุขภาพของตน พฤติกรรมเป็นปัจจัยกำหนดสุขภาพของบุคคล เป็นสาเหตุของการเกิดโรค มีผลต่อการพยากรณ์โรค พฤติกรรมที่มีความสลับซับซ้อนเป็นกลุ่มของพฤติกรรม ประกอบด้วยพฤติกรรมย่อยๆ เช่น การป้องกันอันตรายเป็นผลเกี่ยวเนื่องจากหลายพฤติกรรม แรงจูงใจ ความเชื่อ ความรู้สึกต่อประโยชน์และผลลัพธ์ของการป้องกันอันตราย การบังคับตนเอง

รูปแบบวิธีการป้องกันอันตราย การยอมรับการสนับสนุนของคนในที่ทำงาน เป็นต้น (สุปรียา ต้นสกุล, 2544) จากการทบทวนวรรณกรรมพบรายงานการวิจัยที่ศึกษาพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงานจำนวนหนึ่ง ดังนี้คือ การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงานของคนงานก่อสร้างจังหวัดสุพรรณบุรี พบปัจจัยด้านรายได้ ตำแหน่งหน้าที่ การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับความปลอดภัย การได้รับสวัสดิการด้านการรักษาพยาบาลและการรับรู้มาตรการป้องกันอุบัติเหตุจากการทำงาน มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงานอย่างมีนัยสำคัญ (บุญชู ชาวเชียงขวาง และคณะ, 2544) การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากมลพิษทางเสียงของพนักงานบริษัทท่าอากาศยานไทย พบพนักงานมีพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากมลพิษทางเสียงในระดับต่ำร้อยละ 45.6 โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับทัศนคติ การรับรู้ ระยะห่างของเสียงจากที่ทำงาน ชั่วโมงการทำงาน และมีความสัมพันธ์เชิงลบกับอายุงาน กฎระเบียบข้อบังคับ คำสั่งของผู้บังคับบัญชา (สมเกียรติ ไหลน้ำเจริญ, 2553) การศึกษาการส่งเสริมพฤติกรรมการป้องกันตนเองของลูกจ้าง พบว่าการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจะกระทำได้ดีในกรณีที่ลูกจ้างมีส่วนร่วมในกระบวนการ มีการสำรวจ การสัมภาษณ์ พนักงาน และมีการใช้กระบวนการกลุ่มในการดำเนินการ มีการสร้างแรงจูงใจ เช่น การฝึกอบรม การเพิ่มรายได้ ให้รางวัล การลดความยากของงาน และมีแนวทางชัดเจนในการป้องกันอันตราย จะมีประสิทธิภาพการจูงใจในการปฏิบัติพฤติกรรมการป้องกันอันตราย การสื่อสารการปฏิบัติพฤติกรรมการป้องกันตนเองควรมีการสื่อสารสองทาง ผู้บริหารเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติ การปฏิบัติพฤติกรรมการป้องกันตนเองมักจะได้รับอิทธิพลจากหลายสถานการณ์เพื่อมาประมวลวิเคราะห์ในการปฏิบัติ โดยมีแนวทางที่ชัดเจน และการส่งเสริมการปฏิบัติพฤติกรรมการป้องกันตนเองของลูกจ้างมักได้ผลในโรงงานที่มีขนาดใหญ่ (Peters, 1991) การศึกษาการใช้อุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคลกลุ่มหญิงตั้งครรภ์ที่ทำงานในเรือนเพาะชำ ของประเทศอิตาลี พบหญิงตั้งครรภ์ส่วนมากใช้

อุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคลอย่างน้อยหนึ่งชิ้นซึ่งจะแตกต่างกันในชนิดของอุปกรณ์ป้องกันอันตรายแต่ละงาน แต่ในภาพรวมยังไม่เพียงพอโดยเฉพาะในกลุ่มที่มีการศึกษาน้อย (Fabrizio Giannandrea, Laura Settimi and Irene Figa Talamanca, 2008) การศึกษาการประเมินการใช้อุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคลในกลุ่มเกษตรกรภาคตะวันตกของอเมริกาพบเกษตรกรมีความพอใจกับอุปกรณ์ป้องกันอันตรายที่มี แต่ยังมีการใช้อุปกรณ์ป้องกันอันตรายในระดับต่ำ การตัดสินใจการใช้อุปกรณ์ป้องกันอันตรายในแต่ละครั้งขึ้นอยู่กับตนเอง (Carpenter & et al, 2002) จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่าพนักงานจะปฏิบัติพฤติกรรมป้องกันตนเองและใช้อุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคลนั้น มีปัจจัยหลายอย่างเข้ามาเกี่ยวข้อง ทั้งในด้านตัวบุคคล ผู้บริหาร เพื่อนร่วมงาน ความรู้ ทักษะ ความเชื่อ และสภาพงาน การสร้างความตระหนัก การมีระเบียบ กฎเกณฑ์ ข้อบังคับ สร้างขวัญและกำลังใจ มีผลต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองและใช้อุปกรณ์ป้องกันอันตราย

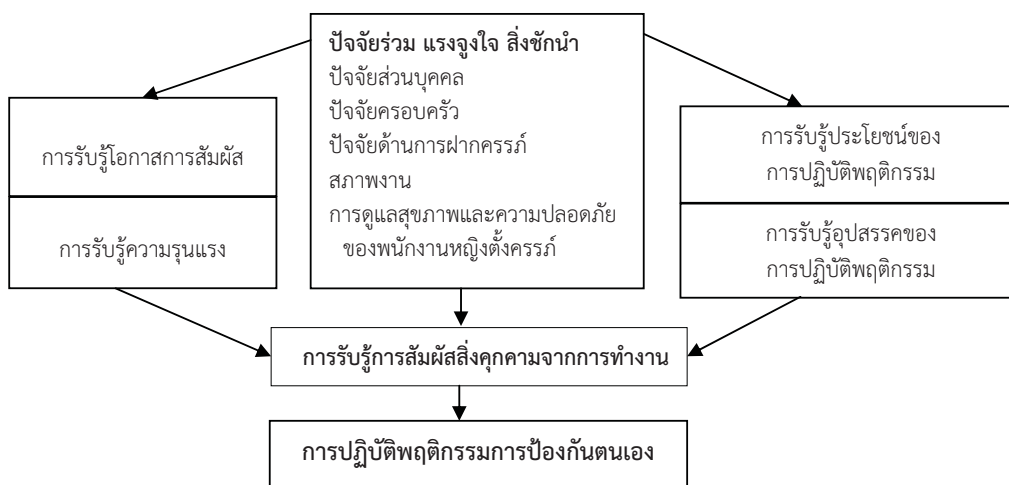
กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษางานวิจัยในหลายๆ เรื่องพบว่ามีการนำทฤษฎีทางพฤติกรรมศาสตร์มาใช้ในการอธิบายการปฏิบัติพฤติกรรมสุขภาพของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งแตกต่างกันไปตามปัจจัยของการศึกษา สำหรับการศึกษาที่ผู้วิจัยได้ใช้ทฤษฎีความเชื่อด้านสุขภาพ (Health Belief Model) มาอธิบายการปฏิบัติพฤติกรรมป้องกันตนเองของพนักงานหญิงตั้งครรภ์ โรเซนสต็อก ได้สรุปองค์ประกอบพื้นฐานของแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพ ว่าประกอบไปด้วย การรับรู้โอกาสเสี่ยง การรับรู้ความรุนแรง การรับรู้ประโยชน์ การรับรู้อุปสรรค (มงคลชัย แก้วเอี่ยม, 2550) ต่อมา เบคเกอร์ ได้ปรับปรุงแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพ โดยเพิ่มปัจจัยอื่นนอกเหนือจากการรับรู้ของบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติในการป้องกันโรค โดยกล่าวว่าเพื่อให้แบบแผนความเชื่อมีความสมบูรณ์ต้องพิจารณาสิ่งชักนำให้เกิดการปฏิบัติ ซึ่งมี 2 ด้าน คือ สิ่งชักนำภายใน ได้แก่ การรับรู้สภาวะของร่างกายตนเอง เช่น

อาการของโรค สิ่งชักนำภายนอก ได้แก่ การได้รับข่าวสารจากสื่อหรือการเตือนจากบุคคลที่เป็นที่รักหรือนับถือ เช่น สามี บิดา เป็นต้น ปัจจัยร่วมไม่มีผลโดยตรงต่อพฤติกรรมสุขภาพ แต่เป็นปัจจัย พื้นฐานที่จะส่งผลไปถึงการรับรู้และการปฏิบัติ ได้แก่ ปัจจัยด้านประชากร เช่น อายุ การศึกษา เป็นต้น ปัจจัยด้านสังคมจิตวิทยา เช่น บุคลิกภาพ สถานภาพทางสังคม กลุ่มเพื่อน มีความเกี่ยวข้องกับบรรทัดฐานทางสังคม ค่านิยมทางวัฒนธรรมที่ทำให้เกิดการปฏิบัติพฤติกรรมเพื่อป้องกันโรคที่แตกต่างกัน ปัจจัยพื้นฐาน เช่น ความรู้ ประสบการณ์เกี่ยวกับโรค เป็นต้น แรงจูงใจด้านสุขภาพ หมายถึง สภาพอารมณ์ที่เกิดจากการถูกกระตุ้นด้วยเรื่องสุขภาพอนามัย ได้แก่ ความสนใจความใส่ใจ ทศนคติและค่านิยมทางด้านสุขภาพ (ปิยะนุช แก้วเรืองและอันพามร์ ศิริโต, 2550)

ในการศึกษาครั้งนี้ พฤติกรรมป้องกันตนเอง (Self protective behavior) หมายถึง พฤติกรรมที่ตอบสนองต่อสถานการณ์ เป็นความรู้ ความรู้สึก ความเชื่อ การตั้งใจ รวมทั้งการกระทำ การปฏิบัติ ที่สามารถสังเกตเห็น ได้ยิน เพื่อป้องกัน เพื่อลดและจัดสภาพหรือสิ่งที่อันตรายต่อสุขภาพอนามัย และการที่พนักงานหญิงตั้งครรภ์แสดงพฤติกรรมป้องกันปัญหาสุขภาพนั้นจะต้องมีความพร้อมด้านจิตใจที่จะปฏิบัติพฤติกรรมอันสัมพันธ์กับเงื่อนไขนั้นๆ โดยถูกกำหนดจากการรับรู้โอกาสเสี่ยงของการสัมผัสสิ่งคุกคาม จากการทำงานที่มีโอกาสส่งผลต่อสุขภาพขณะตั้งครรภ์ การรับรู้ความรุนแรงของปัญหาสุขภาพที่อาจเกิดขึ้น ส่งผลต่อสุขภาพหญิงตั้งครรภ์และทารกในครรภ์ การรับรู้ประโยชน์ของการปฏิบัติพฤติกรรมป้องกันปัญหาสุขภาพที่จะส่งผลดีต่อสุขภาพของหญิงตั้งครรภ์และทารกในครรภ์ การรับรู้อุปสรรคของการปฏิบัติ พฤติกรรมป้องกันปัญหาสุขภาพ เช่น การใช้ อุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคลในขณะตั้งครรภ์ ซึ่งบาง ชนิดไม่ได้ออกแบบมาเพื่อหญิงตั้งครรภ์ทำให้การสวมใส่ไม่สบาย เมื่อมีการรับรู้ภาวะสุขภาพดังกล่าวแล้ว จะพิจารณาการปฏิบัติพฤติกรรมป้องกันปัญหาสุขภาพที่ควรจะทำโดยคำนึงถึงประโยชน์ที่จะได้รับต่อสุขภาพของตนและทารกในครรภ์เทียบกับอุปสรรคที่

ขีดขวางการกระทำนั้นและนำปัจจัยร่วม แรงจูงใจสิ่งชัก นำมาประกอบในการตัดสินใจ ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาถึงปัจจัยของการปฏิบัติพฤติกรรม การป้องกันตนเองจากการสัมผัสสิ่งคุกคามจากการทำงานของพนักงานหญิงตั้งครรภ์ที่ทำงานโรงงานอุตสาหกรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ(Qualitative Research Method) (สุภางค์ จันทวานิช, 2552) ในการค้นหาปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริงของบริบทที่ศึกษา การปฏิบัติพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากการสัมผัสสิ่งคุกคามจากการทำงาน เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกในการอธิบาย สรุปลักษณะข้อมูลและประสบการณ์ตามความคิดเห็นจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็นพนักงานหญิงตั้งครรภ์ ศึกษาประชากร พนักงานหญิงตั้งครรภ์ที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม จังหวัดนครราชสีมา ใช้การการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ขนาดตัวอย่าง ใช้วิธีการเก็บข้อมูลจนกระทั่งคำตอบที่ได้เริ่มซ้ำ เริ่มมองเห็นรูปแบบของปรากฏการณ์ในเรื่องพฤติกรรมการป้องกันตนเอง วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้หลักการวิเคราะห์เนื้อหา อ่านทำ

ความเข้าใจข้อความและถ้อยคำในบันทึก จับประเด็นสำคัญตั้งเป็นดัชนี แล้วจัดระบบ ให้รหัสจัดหมวดหมู่ จำแนกประเภท ศึกษาและตรวจสอบความหมาย สร้างข้อสรุปจากดัชนี หมวดหมู่ และความหมายทั้งหมด นำเสนอในเชิงบรรยาย ตรวจสอบข้อมูลใน 2 ประเด็น คือความหลากหลายอึดตัวและความเป็นจริง การตรวจสอบใช้วิธีสามเส้า คือการตรวจสอบสามเส้า ด้านข้อมูลโดยพิจารณาแหล่งเวลา สถานที่และบุคคลที่แตกต่างกัน (สุภางค์ จันทวานิช, 2552)

ผลการวิจัย

ลักษณะข้อมูลทั่วไปกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างพนักงานหญิงตั้งครรภ์ จำนวน 11 คน มีอายุอยู่ในช่วง 19 - 38 ปี ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา มีเพียง 1 คนที่มีการศึกษาในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นต้น อายุครรภ์เฉลี่ย 24 สัปดาห์ อายุครรภ์ต่ำสุด 6 สัปดาห์ อายุครรภ์มากที่สุด 34 สัปดาห์ ส่วนมากทำงานใน โรงงานการผลิตชิ้นส่วนประกอบชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 6,500 บาท รายได้ต่อเดือนต่ำสุด 4,200 บาท รายได้ต่อเดือนสูงสุด 12,000 บาท

จากการสัมภาษณ์พนักงานหญิงตั้งครรภ์ที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม พบลักษณะงานก่อนแจ้งการตั้งครรภ์ โดยทั่วไปส่วนใหญ่ทำงานเป็นพนักงานใน

ฝ่ายผลิต โดยนั่งทำงานเป็นแถวตามแนวการผลิต ลักษณะงานจะมีความแตกต่างกันไปแล้วแต่ประเภทของกิจการโรงงาน และเมื่อพนักงานในโรงงานมีการตั้งครุฑ แต่ละโรงงานจะมีแนวทางในการแจ้งการตั้งครุฑ และการปรับเปลี่ยนงานที่แตกต่างกันไป

ลักษณะงานของพนักงานหญิงตั้งครุฑ แยกตามประเภทโรงงาน

1. โรงงานผลิตชิ้นส่วน ประกอบชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ มีลักษณะงานแตกต่างกัน แยกตามสายของการผลิต ทำหน้าที่ประกอบชิ้นงาน ตรวจสอบความถูกต้องของแผ่นชิ้นงาน เช็ดทำความสะอาดชิ้นงาน เมื่อพนักงานตั้งครุฑและมีการแจ้งการตั้งครุฑ จะได้รับการปฏิบัติงานให้มาทำหน้าที่นั่งจัดแผ่นชิ้นงานส่งเข้าฝ่ายผลิตเพื่อการประกอบชิ้นงาน นั่งในห้องแยกส่วนจากจุดผลิต หรือทำหน้าที่ช่วยเสริมจุดต่างๆ เมื่อมีงานเร่ง หรือขาดพนักงานประจำในจุดนั้นๆ

2. โรงงานกิจการสิ่งทอ ด้าย หรือเส้นใยที่มีใยหิน พนักงานทำหน้าที่เย็บจักร นั่งเย็บจักรตลอด 8 ชั่วโมงการทำงาน ในทุกๆ เข้าก่อนเริ่มงานพนักงานจะได้รับชิ้นงานตามคำสั่งเพื่อมานั่งเย็บ และต้องทำงานให้ได้ตามเป้าหมาย เมื่อพนักงานตั้งครุฑและมีการแจ้งการตั้งครุฑจะได้รับการปฏิบัติงาน ให้ทำหน้าที่นั่งตัดเศษด้ายที่ชิ้นงาน หรือเลาะงานที่เสีย โดยนั่งทำงานที่ท้ายแผนก และมีหน้าที่ช่วยงานทั่วไป

3. โรงงานผลิต ผลิตภัณฑ์เคมี ผลิตภัณฑ์สำอาง สบู่ และเครื่องสำอางแต่งร่างกาย ทำหน้าที่ในฝ่ายผลิต ลักษณะงานจะมีชิ้นงานเคลื่อนมาตามราง เป็นขวดบรรจุน้ำยา พนักงาน จะทำหน้าที่ปิดฝาขวดผลิตภัณฑ์ ตรวจสอบความเรียบร้อยของผลิตภัณฑ์ เช็คนับผลิตภัณฑ์ เมื่อบรรจุผลิตภัณฑ์ลงในลังจะต้องยกลังหรือถุงบรรจุภัณฑ์ที่หนักเพื่อจัดเรียงให้เรียบร้อย เมื่อพนักงานตั้งครุฑและมีการแจ้งการตั้งครุฑ จะได้รับการปฏิบัติงานมาทำงานเอกสาร เดินเอกสารในแผนก นั่งตรวจสอบคุณภาพสินค้า ตรวจสอบความเรียบร้อยของบรรจุภัณฑ์ที่ท้ายแผนก

4. โรงงานผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ ชิ้นส่วนรถยนต์ รถแทรกเตอร์ อะไหล่ยานยนต์ ลักษณะงานจะ

ทำหน้าที่เป็นพนักงานคุมเครื่องจักรผลิตชิ้นงาน โดยนำชิ้นงานใส่เข้าไปในเครื่องจักร ทำการควบคุมเปิดปิดสวิทช์เครื่องจักรในการผลิตชิ้นงาน และนำชิ้นงานที่ผลิตแล้วซบในอ่างน้ำมันกันสนิม ตะไบชิ้นงาน จัดชิ้นงานที่เรียบร้อยแล้วส่งเข้าคลังสินค้า ทำงานเป็นผลัด (เช้า, บ่าย และดึก) เมื่อมีการแจ้งการตั้งครุฑ ได้รับการปฏิบัติงาน พนักงานบางส่วนทำงานหน้าที่เดิม แต่งานน้อยลง งานเบาลง หรือปรับเปลี่ยนงานมานั่งส่วนท้ายของฝ่ายผลิตตรวจสอบความเรียบร้อยของชิ้นงานที่ผลิตเป็นชิ้นแล้ว หรือปรับเปลี่ยนงานมาทำงานนอกฝ่ายผลิตทำงานเอกสาร ทำงานเฉพาะกะเช้า

5. โรงงานรับส่งและจำหน่ายแก๊ส พนักงานหญิงตั้งครุฑทำหน้าที่เดินจดบันทึก เช็ครายการถังแก๊ส นับจำนวนถังแก๊สในคลังสินค้า ตรวจสอบจำนวน และชนิดของถังแก๊ส เพื่อเตรียมความเรียบร้อยความพร้อมสำหรับการจำหน่าย เมื่อพนักงานตั้งครุฑและมีการแจ้งการตั้งครุฑได้ปรับเปลี่ยนหน้าที่มาทำหน้าที่เป็นนั่งประจำโต๊ะออกบิลสินค้า

6. โรงงานอาหารแปรรูปแช่แข็ง พนักงานหญิงตั้งครุฑทำหน้าที่ล้างวัตถุดิบชิ้นเนื้อ หั่นชิ้นเนื้อ เมื่อพนักงานตั้งครุฑและมีการแจ้งการตั้งครุฑ จะได้รับการปรับเปลี่ยนหน้าที่ในการทำงานมานั่งเตรียมเครื่องปรุง ชั่งน้ำหนักเครื่องปรุง จากลักษณะงานที่ทำ พนักงานหญิงตั้งครุฑ มีการสัมผัสสิ่งคุกคามจากการทำงาน ดังต่อไปนี้

ด้านกายภาพ สัมผัสกับเสียงรบกวน เสียงดัง ฝุ่น ความร้อน แสงสว่าง โดยรวมมีการสัมผัสสิ่งคุกคามได้ทั้งจากสิ่งแวดล้อมทำงาน และการสัมผัสสิ่งคุกคามจากสิ่งแวดล้อมข้างเคียงในจุดหน้างานของเพื่อนพนักงานซึ่งอาจส่งผลถึงกันได้

ด้านเคมี สัมผัสสารเคมีในรูปของ ฝุ่นของเหลวและก๊าซ พนักงานหญิงตั้งครุฑมีโอกาสสัมผัสได้ตามลักษณะงาน การใช้สารเคมีเป็นวัตถุดิบในกระบวนการผลิต กระบวนการจัดเก็บ สารเคมีที่รอผลิตชิ้นงาน หรือสารเคมีที่ออกมาจากกระบวนการผลิต การสัมผัสสิ่งคุกคามจากการทำงานด้านเคมี ส่วนใหญ่พนักงานหญิงตั้งครุฑไม่ทราบรายละเอียดชนิดของ

สารเคมี หรือการออกฤทธิ์ของสารเคมี พบได้ทั่วไปเกือบทุกประเภทโรงงานที่ศึกษา

ด้านชีวภาพ สัมผัสหน้างานที่เปียกชื้นและการสัมผัสแหล่งเชื้อโรค สัตว์ แมลงนำโรค

ด้านการบาดเจ็บและท่าทางการทำงาน พบการสัมผัสเครื่องสากงาน การเกิดอุบัติเหตุในงาน ปัจจัยสำคัญเนื่องจากการมีสภาพของร่างกายที่เปลี่ยนแปลงไป มีอาการของความอ่อนเพลีย เหนื่อยง่าย เวียนศีรษะ การมีขนาดร่างกายที่ใหญ่ขึ้น มีความคล่องตัวที่น้อยลง เป็นการเพิ่มปัจจัยเสี่ยงมากขึ้น

ด้านจิตวิทยาสังคม พบภาระงานที่หนัก สัมพันธภาพที่มีข้อขัดแย้ง ความวิตกกังวล พบได้ทั่วไปในสภาพการทำงาน บางครั้งจากสภาพของการตั้งครุฑการมีฮอร์โมนในร่างกายที่เปลี่ยนแปลงไป ส่งผลให้พนักงานหญิงตั้งครุฑตอบสนองต่อเหตุการณ์ต่างไปจากพนักงานทั่วไป รู้สึกหงุดหงิด น้อยใจได้ง่ายกว่าพนักงานทั่วไปและรู้สึกเป็นกังวลในเงื่อนไขของการตั้งครุฑ

การปฏิบัติพฤติกรรมการป้องกันตนเอง (Self protective behavior)

การปฏิบัติพฤติกรรมป้องกันตนเองแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

1) พฤติกรรมการป้องกันตนเองที่เกิดจากปัจจัยระดับบุคคล คือ ความตระหนักของพนักงานหญิงตั้งครุฑได้แก่

1.1 พฤติกรรมการใช้อุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคล

พนักงานหญิงตั้งครุฑกลุ่มที่มีการรับรู้การสัมผัสสิ่งคุกคาม รู้ว่าหน้าที่การทำงาน ลักษณะงานมีความเสี่ยง จำเป็นต้องมีการใช้อุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคลชนิดนั้นๆ ตามลักษณะความเสี่ยงของงาน พนักงานหญิงตั้งครุฑมีการใช้อุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคลอย่างสม่ำเสมอ

พนักงานหญิงตั้งครุฑมีการรับรู้การสัมผัสสิ่งคุกคาม รับรู้หน้าที่การทำงาน ลักษณะงานมีความเสี่ยง จำเป็นต้องมีการใช้อุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคลชนิดนั้นๆ แต่ไม่ได้รับอุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคล หรือได้รับอุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคลไม่ตรงตามการสัมผัสสิ่งคุกคามของตน พนักงานหญิงตั้งครุฑจะใช้อุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคลชนิดนั้นๆ ตามที่ได้รับการสนับสนุนมาซึ่งอาจไม่ตรงตามความเสี่ยงของการสัมผัสสิ่งคุกคาม

1.2 พฤติกรรมการการแจ้งการตั้งครุฑ ทั้งนี้พบว่าพนักงานจะมีการแจ้งการตั้งครุฑตามเงื่อนไขและการตัดสินใจแจ้งการตั้งครุฑโดยใช้เงื่อนไขและความจำเป็นส่วนบุคคล

พนักงานหญิงตั้งครุฑที่มีอาการของการแพ้ท้อง อาการคลื่นไส้ อาเจียน อาการเวียนศีรษะอ่อนเพลียมาก พนักงานกลุ่มนี้เมื่อทราบว่าตนเองตั้งครุฑพร้อมๆ กับมีอาการแพ้ท้องมาก จนส่งผลกระทบต่อการทำงานประจำวัน และในงานที่ทำนั้นพนักงานรับรู้ว่าจะงานอาจมีการสัมผัสสิ่งคุกคามส่งผลการตั้งครุฑและทารกในครรภ์ของตนได้ พนักงานจะรีบดำเนินการแจ้งการตั้งครุฑที่ฝ่ายบุคคลในทันที ทั้งนี้

การปฏิบัติพฤติกรรมการป้องกันตนเองของพนักงานหญิงตั้งครุฑที่เกิดจากการตระหนักถึงความปลอดภัยของทารกในครรภ์ มีการรับรู้ประโยชน์ของการปฏิบัติพฤติกรรมการป้องกันตนเองที่ดี จะมีการปฏิบัติพฤติกรรมการป้องกันตนเองที่ต่อเนื่อง และกลายเป็นความเคยชินในการปฏิบัติ บางครั้งการปฏิบัติพฤติกรรมการป้องกันตนเองของพนักงานหญิงตั้งครุฑที่เกิดจากการมีประสบการณ์เดิมของพนักงานที่เคยได้ประสบเหตุการณ์มา จากการเห็นเพื่อนร่วมงานเคยเกิดอุบัติเหตุ ทำให้ตนรู้สึกกลัวการเกิดเหตุการณ์นั้นซ้ำได้ ทำให้มีความตระหนัก และรับรู้โอกาสเสี่ยงมากขึ้น จึงมีการปฏิบัติพฤติกรรมการป้องกันตนเอง

พนักงานหญิงตั้งครุฑในกลุ่มที่ไม่มีอาการของการแพ้ท้อง ไม่มีอาการคลื่นไส้ อาเจียน เวียนศีรษะอ่อนเพลีย หรือมีอาการของการแพ้ท้อง อาการคลื่นไส้ อาเจียน อาการเวียนศีรษะอ่อนเพลีย เพียงเล็กน้อย เมื่อทราบว่าตั้งครุฑ และการตั้งครุฑไม่ส่งผลกระทบต่อการทำงานประจำวัน การทำงานที่ทำอยู่ในขณะนั้น ในงานนั้นพนักงานหญิงตั้งครุฑเองรับรู้ว่าจะงาน

มีการสัมผัสสิ่งคุกคามที่อาจส่งผลต่อการตั้งครรภ์และทารกในครรภ์ของตนได้บ้าง จะไม่ดำเนินการแจ้งการตั้งครรภ์ในทันที เหตุผลที่พบมี 2 ประการ คือ

เหตุผลด้านการเงิน เป็นอุปสรรคพนักงานมีความจำเป็นในการหารายได้เพื่อจุนเจือครอบครัว ภาระค่าใช้จ่ายทางบ้าน ค่าอาหาร ค่าเครื่องนุ่งห่ม ความจำเป็นด้านปัจจัยสี่ และค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูบุตร การศึกษาเล่าเรียนของบุตร ภาระหนี้สินซึ่งอาจมีมาแต่เดิม หรือการเก็บออมเพื่อการเตรียมตัวสำหรับการคลอดบุตร

เหตุผลด้านหน้าที่งาน พนักงานหญิงที่ตั้งครรภ์ส่วนหนึ่ง หากไม่ได้คิดถึงเรื่องรายรับหรือค่าตอบแทนเป็นหลัก แต่ด้วยเหตุผลของหน้าที่การทำงาน ในการที่ตนเองต้องย้ายงานจากจุดที่เคยทำงานมานาน อีกทั้งมีความชำนาญในลักษณะงาน มีความคุ้นเคยกับพนักงานข้างเคียง ไม่ต้องการการปรับตัวใหม่ ไม่ต้องการย้ายงานใหม่ จึงทำให้มีการขอการแจ้งการตั้งครรภ์ จนเมื่ออายุครรภ์มากขึ้น ครรภ์มีขนาดใหญ่ขึ้น ต้องใส่ชุดคลุมท้องจึงได้แจ้งการตั้งครรภ์ที่ฝ่ายบุคคลตามเงื่อนไขและกฎเกณฑ์ของโรงงานนั้นๆ

2) พฤติกรรมการป้องกันตนเองที่เกิดจากปัจจัยระดับโรงงาน คือ

2.1 แนวทางการใช้อุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคล

2.1.1 กฎข้อบังคับของโรงงาน โรงงานมีนโยบายเป็นข้อบังคับการใช้อุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคลอย่างเคร่งครัด พนักงานต้องปฏิบัติเหมือนกันทุกคน ในการใช้อุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคล ใส่ชุดฟอร์ม หมวก แว่นตา ที่ปิดจมูก ถุงมือ รองเท้า อุปกรณ์ป้องกันเสียง พนักงานทุกคนจะมีการใช้อุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคลทุกครั้งและสม่ำเสมอ

2.1.2 โรงงานขอความร่วมมือกับพนักงาน ในการใช้อุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคล ทำให้พนักงานมีการใช้อุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคลไม่สม่ำเสมอ บางครั้งพนักงานหญิงตั้งครรภ์มีการรับรู้ว่าการที่การทำงาน ลักษณะงานมีการสัมผัสสิ่งคุกคามแต่

คิดว่ามีโอกาสเสี่ยงน้อย มีความรุนแรงน้อย หรือไม่มีอันตรายใดๆ ไม่ส่งผลกระทบต่อรุนแรง ทำให้ในบางส่วนการใช้อุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคลของพนักงานหญิงตั้งครรภ์ถูกละเลยไปบ้าง จากการที่คิดว่าการใช้อุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคลเป็นอุปสรรคในการทำงาน ไม่สะดวกในการใช้อุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคล หรือด้วยความไม่ชอบ ใช้แล้วรู้สึกรำคาญ จึงไม่ใช้ และเลือกใช้วิธีระมัดระวัง หรือใช้วิธีหลีกเลี่ยงจุดที่เป็นอันตราย การขอเปลี่ยนหน้างานแทน หรือมีการใช้อุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคลของพนักงานหญิงตั้งครรภ์เมื่อมีการตรวจเยี่ยมจากหัวหน้างาน

2.2 แนวทางการแจ้งการตั้งครรภ์ หลัง จากพนักงานมีการตั้งครรภ์ การดำเนินการแจ้งการตั้งครรภ์เป็นไปในหลายรูปแบบ ส่วนใหญ่เป็นที่ทราบกันดีในกลุ่มพนักงานหญิงตั้งครรภ์ ถึงแนวทางปฏิบัติของโรงงานว่าพนักงานต้องมีกระบวนการอย่างไรในการปฏิบัติ พนักงานหญิงตั้งครรภ์ต้องนำไปรับรองแพทย์ แสดงการตั้งครรภ์แจ้งต่อฝ่ายบุคคลทันทีที่พบว่าตนตั้งครรภ์ ฝ่ายบุคคลจึงดำเนินการในขั้นต่อไปให้กับพนักงาน มีการประเมินความเสี่ยงในหน้างาน และมีการปรับงานให้พนักงาน จากข้อมูลพบว่าส่วนใหญ่พนักงานหญิงตั้งครรภ์มีการดำเนินการแจ้งการตั้งครรภ์เมื่ออายุครรภ์ได้ประมาณ 4 - 5 เดือน

2.3. แนวทางการดูแลสุขภาพและความปลอดภัยพนักงานหญิงตั้งครรภ์

เป็นแนวทางการดำเนินการ การบริการหรือกิจกรรมใดๆ ที่โรงงานจัดให้แก่พนักงานหญิงตั้งครรภ์ เพื่อให้ได้รับความปลอดภัยในการทำงาน ความสะดวกสบาย นอกเหนือจากค่าจ้างที่ได้รับประจำ เพื่อเป็นขวัญกำลังใจเกิดแรงจูงใจในการทำงาน การปรับเปลี่ยนงาน การดูแลสุขภาพและความปลอดภัย

การจัดอบรมความรู้ โดยทั่วไปมีการจัดอบรมก่อนเข้างานให้กับพนักงานใหม่ทุกคน ให้ความรู้ในการปฏิบัติงานในจุดงานต่างๆ เพื่อกระตุ้นให้เกิดการปฏิบัติ พฤติกรรมการป้องกันตนเองที่ดีในการปฏิบัติงาน การ

อบรมให้ความรู้เรื่องการตั้งครรภ์กับการทำงานมีน้อย มีในโรงงานบางแห่งเท่านั้น

การประเมินความเสี่ยง การแจ้งข้อมูลข่าวสารเรื่องเกี่ยวกับความปลอดภัยในการทำงานขณะตั้งครรภ์ มีการประเมินความเสี่ยงตามระบบปีละหนึ่งครั้ง และเมื่อมีการแจ้งการตั้งครรภ์ ฝ่ายบุคคลและเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยโรงงานจะมีการประเมินความเสี่ยงในจุดงานที่พนักงานหญิงตั้งครรภ์ทำงาน กรณีลักษณะงานมีความเสี่ยงจะได้รับการปรับงานให้ตามความเหมาะสม

การสื่อสารความเสี่ยง ในช่วงเช้าจะมีการพูดคุยผ่านเสียงตามสาย ดำเนินการในลักษณะของการพูดคุย การแจ้งเตือนช่วงเช้าก่อนปฏิบัติงานในภาพรวมทั่วไป พนักงานสามารถรับรู้การดำเนินการในกระบวนการเหล่านี้ได้เป็นส่วนมาก

การจัดช่วงเวลาพักให้พนักงานหญิงตั้งครรภ์ แบ่งเป็น 2 ลักษณะ ลักษณะแรกโรงงานให้เวลาพักพร้อมกัน ลักษณะที่สองโรงงานให้พักต่างจากพนักงานทั่วไป โดยให้พักก่อนเพื่อนร่วมงาน 3 - 5 นาที เพื่อป้องกันพนักงานหญิงตั้งครรภ์จากการวิ่งชนกัน หรือการเบียดเสียดบริเวณประตู

การปรับเปลี่ยนช่วงเวลาทำงาน โดยทั่วไปลักษณะงานแบ่งเป็นผลัด เมื่อพนักงานมีการแจ้งการตั้งครรภ์ โรงงานจะมีการปรับช่วงเวลาการทำงานให้ทำงานในเฉพาะกะเช้า โรงงานไม่มีนโยบายให้ทำงานล่วงเวลาเมื่อพนักงานมีการแจ้งการตั้งครรภ์ตามระบบของโรงงาน แต่พบข้อมูลในโรงงานบางประเภทที่อนุญาตให้ทำงานล่วงเวลาได้ในลักษณะของงานเอกสาร อนุญาตให้ทำงานล่วงเวลาได้ไม่เกิน 4 ชั่วโมง

การอภิปรายผล

พฤติกรรมการป้องกันตนเองของพนักงานหญิงตั้งครรภ์มีปัจจัยเงื่อนไข พอสรุปได้ ดังนี้

รายได้กับพฤติกรรมการป้องกันตนเอง จากข้อมูลพบว่าพนักงานหญิงตั้งครรภ์จะประสบปัญหารายได้ไม่พอใช้ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 6,500 บาท รายได้ต่อเดือนต่ำสุด 4,200 บาท ค่าเฉลี่ยรายได้ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยรายได้ทั่วประเทศ 7,383 บาท (สำนักงานสถิติ

แห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2553) เมื่อตั้งครรภ์การตัดสินใจแจ้งการตั้งครรภ์กับโรงงานจึงมีปัจจัยด้านรายได้เข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งส่งผลในเรื่องของสภาพงานและการสัมผัสสิ่งคุกคามจากการทำงาน ในกลุ่มพนักงานหญิงตั้งครรภ์ที่คิดว่าตนไม่สัมผัสสิ่งคุกคาม หรือสัมผัสสิ่งคุกคามเพียงเล็กน้อย ไม่มีอันตรายใดๆ และในขณะที่ปัญหาด้านค่าครองชีพมีความสำคัญยิ่งกว่าเงื่อนไขของสภาพร่างกายและอายุครรภ์ ตามทฤษฎีความเชื่อด้านสุขภาพ (มงคลชัย แก้วเอี่ยม, 2550) ระบุว่าบุคคลจะแสดงพฤติกรรมป้องกันปัญหาสุขภาพนั้นจะต้องมีความพร้อมด้านจิตใจที่จะปฏิบัติพฤติกรรมอันสัมพันธ์กับเงื่อนไขนั้นๆ โดยถูกกำหนดจาก การรับรู้ของบุคคล การรับรู้โอกาสเสี่ยง ในกลุ่มพนักงานหญิงตั้งครรภ์ที่รับรู้ว่าจะไม่สัมผัสสิ่งคุกคาม หรือการรับรู้ความรุนแรงว่าสัมผัสสิ่งคุกคามเพียงเล็กน้อยไม่มีอันตรายใดๆ และการที่พนักงานจะมีพฤติกรรมหลีกเลี่ยงจากการเป็นโรคจะต้องมีความเชื่อซึ่งประกอบไปด้วย การรับรู้ถึงประโยชน์ของการปฏิบัติพฤติกรรมป้องกันตนเอง การรับรู้ต่ออุปสรรคการปฏิบัติพฤติกรรมป้องกันตนเอง ในการศึกษาพบว่าพนักงานหญิงตั้งครรภ์มีอุปสรรคในเรื่องของรายได้เข้ามาเกี่ยวข้องเป็นประเด็นใหญ่ จึงทำให้มีการตัดสินใจเรื่องของการแจ้งการตั้งครรภ์ช้า ทั้งนี้การแจ้งการตั้งครรภ์จะมีผลทำให้พนักงานหญิงตั้งครรภ์ขาดรายได้ไปส่วนหนึ่งสอดคล้องกับ แบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพของเบคเกอร์ (Becker) (ปิยะนุช แก้วเรืองและอันพามร์ ศิริโต, 2550) ที่กล่าวว่ารายได้เป็นปัจจัยพื้นฐานหนึ่งในการดำรงชีวิตมีอิทธิพลต่อการตอบสนองความสามารถในการดูแลตนเอง

ประสบการณ์เดิมกับพฤติกรรมการป้องกันตนเอง ข้อค้นพบเรื่องประสบการณ์เดิมกับพฤติกรรมการป้องกันตนเองหลังจากพนักงานตั้งครรภ์ จะมีความตระหนักมากขึ้นในเรื่องของการรับรู้ความเสี่ยง โดยเฉพาะเมื่อเคยมีประสบการณ์พบเห็นเพื่อนพนักงานเกิดเหตุการณ์ได้รับอันตราย จะมีการหลีกเลี่ยงสิ่งที่เป็นอันตราย มีการระมัดระวังมากขึ้น บัมเบอร์ก (Blumberg) (สุปรียา ต้นสกุล, 2544) อธิบายว่า

พฤติกรรมการป้องกันตนเอง ที่ถูกกระตุ้นโดยความกลัว จะทำให้เกิดความกังวล และลดความกังวล โดยการแสดงพฤติกรรมแบบชั่วคราว ไม่ใช่เป็นการแสดงพฤติกรรมที่ลดการเสี่ยงต่อการเกิดโรคอาว

ความคุ้นชินในหน้างานกับพฤติกรรมการป้องกันตนเอง ความคุ้นชินในหน้างานเดิมทั้งในเรื่องของลักษณะงาน เพื่อนร่วมงาน ทำให้พนักงานหญิงตั้งครรภ์ เลือกที่จะไม่แจ้งการตั้งครรภ์ในที่ที่ทราบว่าจะตั้งครรภ์ รอเมื่ออายุครรภ์มากจึงมีการแจ้งการตั้งครรภ์ตามระบบ ในแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพของเบเกอร์ (Becker) (ปิยะนุช แก้วเรืองและอันพามร์ ศิริโต, 2550) กล่าวว่า ปัจจัยด้านสังคมจิตวิทยา บุคลิกภาพ กลุ่มเพื่อน ค่านิยมทางวัฒนธรรมเป็นพื้นฐานทำให้เกิดการปฏิบัติเพื่อป้องกันโรคที่แตกต่างกัน ไม่มีผลโดยตรงต่อพฤติกรรม แต่จะส่งผลไปถึงการรับรู้และการปฏิบัติ

กฎข้อบังคับของโรงงานกับพฤติกรรมการป้องกันตนเอง กลุ่มพนักงานหญิงตั้งครรภ์ที่มีพฤติกรรมป้องกันตนเองที่ดี ส่วนมากพบในโรงงานขนาดใหญ่ ที่พนักงานต้องใส่ชุดที่โรงงานจัดให้ซึ่งเป็นข้อกำหนดข้อบังคับของโรงงานที่พนักงานทุกคนต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด การปฏิบัติพฤติกรรมการป้องกันตนเอง อาจไม่ได้เกิดจากความตระหนักของตัวพนักงานเอง ในลักษณะเช่นนี้การกระตุ้นโดยใช้กฎเกณฑ์บังคับให้พนักงานมีการปฏิบัติพฤติกรรมการป้องกันตนเอง เป็นการกระทำที่พนักงานหญิงตั้งครรภ์เน้นเพื่อปฏิบัติตามกฎของโรงงานเป็นหลัก อาจไม่เห็นประโยชน์ของการปฏิบัติพฤติกรรม เมื่อเวลาผ่านไปพฤติกรรมที่ดีจะลดน้อยลง ในเหตุผลเช่นนี้บางครั้งทำให้พนักงานหญิงตั้งครรภ์ปฏิบัติพฤติกรรมที่ดีได้ไม่นานและไม่สม่ำเสมอ แต่ถ้าพนักงานหญิงตั้งครรภ์มองเห็นประโยชน์ของการปฏิบัติพฤติกรรมที่ดีก็จะมีการปฏิบัติพฤติกรรมการป้องกันตนเองที่ต่อเนื่องต่อไป (สุปรียา ดันสกุล, 2544)

การสัมผัสสิ่งคุกคามด้านเคมีกับพฤติกรรมการป้องกันตนเอง จากผลการวิจัยพบว่าพนักงานหญิงตั้งครรภ์ในบางจุดงานของโรงงาน ไม่ทราบว่าตนเองสัมผัสสิ่งคุกคามประเภทใด เป็นสารเคมีชนิดไหน ทั้งๆที่พนักงานทำงานกับสารเคมีชนิดนั้นๆ มาแทบตลอด

ระยะเวลาของการทำงานในจุดนี้ ซึ่งจะส่งผลถึงพฤติกรรมการป้องกันตนเอง ทำให้มีการใช้อุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคลในเกือบทุกจุดที่คิดว่าจะมีการสัมผัสสิ่งคุกคาม แต่ในการใช้อุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคลจากการสัมผัสสิ่งคุกคามด้านเคมีนั้น จากการสัมภาษณ์พนักงานหญิงตั้งครรภ์บางส่วนมีการใช้อุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคลไม่ตรงตามลักษณะของความเสี่ยงที่พบจากการทำงาน ซึ่งอาจทำให้ไม่สามารถป้องกันความเสี่ยงได้ การศึกษาการใช้อุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคลกลุ่มหญิงตั้งครรภ์ที่ทำงานในเรือนเพาะชำ ของประเทศอิตาลี (Fabrizio Giannandrea, Laura Settimi and Irene Figa Talamanca, 2008) พบหญิงตั้งครรภ์ส่วนมากใช้อุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคลอย่างน้อยหนึ่งชิ้นซึ่งจะแตกต่างกันในชนิดของอุปกรณ์ป้องกันอันตรายแต่ละงาน แต่ในภาพรวมยังไม่เพียงพอโดยเฉพาะในกลุ่มที่มีการศึกษาน้อย การศึกษาการประเมินการใช้อุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคลในกลุ่มเกษตรกรภาคตะวันตกของอเมริกา (Carpenter & et al., 2002) พบว่าเกษตรกรมีความพอใจในอุปกรณ์ป้องกันอันตรายที่มี แต่ยังมีใช้อุปกรณ์ป้องกันอันตรายในระดับต่ำ

การป้องกันอันตรายเป็นผลเกี่ยวเนื่องจากหลายพฤติกรรม เช่น แรงจูงใจ ความเชื่อ ความรู้สึกต่อประโยชน์และผลลัพธ์ของการป้องกันอันตราย การบังคับตนเอง รูปแบบการป้องกันอันตราย และการยอมรับสนับสนุนของคนในที่ทำงาน เป็นต้น

การนำผลการศึกษาไปใช้

ผลของการศึกษาวิจัยนี้สามารถใช้เป็นองค์ความรู้ให้พนักงานหญิงตั้งครรภ์ได้ตระหนักถึงพฤติกรรมการป้องกันสิ่งคุกคามต่อสุขภาพของตนเอง รวมถึงเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยโรงงานในโรงงานได้มีแนวทางการปฏิบัติที่เป็นมาตรฐานเพื่อดูแลพนักงานหญิงตั้งครรภ์และสื่อสารถึงเจ้าของโรงงานเพื่อให้ตระหนักในเรื่องนี้ นอกจากนี้องค์กรที่เป็นหน่วยควบคุมดูแลและองค์กรพัฒนาเอกชนด้านแรงงานสตรีควรได้ให้ความรู้กับแรงงานสตรีอย่างเป็นระบบ

ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ

สำหรับพนักงานหญิงตั้งครรภ์ควรมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลหรือศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความเสี่ยงจากการสัมผัสสิ่งคุกคาม การมีความตระหนักต่อการรับรู้การสัมผัส รับรู้ความรุนแรงตามลำดับความสำคัญ และควรมีความตระหนักเห็นความสำคัญในเรื่องของการแจ้งการตั้งครรภ์ทันที ซึ่งนำมาสู่การปฏิบัติพฤติกรรมการป้องกันตนเอง และการใช้อุปกรณ์ป้องกันตนเองที่ดีที่สุดได้

สำหรับโรงงาน

1. ด้านการสื่อสารความเสี่ยง (Risk communication) ควรมีการประชาสัมพันธ์การดำเนินการ และชักชวนพนักงานหญิงตั้งครรภ์เข้าร่วมกิจกรรมด้านการดูแลสุขภาพและความปลอดภัย มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลหรือการถ่ายทอดให้ความรู้แก่พนักงานหญิงตั้งครรภ์ รวมทั้งการสร้างความตระหนักแก่พนักงานหญิงตั้งครรภ์ในเรื่องของการแจ้งการตั้งครรภ์ทันที การจัดทำนโยบายเป็นลายลักษณ์อักษร มีแนวทางการดำเนินการในการดูแลด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัยสำหรับหญิงตั้งครรภ์ และการประกาศให้ทราบโดยทั่วกัน

2. กระบวนการควบคุมความเสี่ยง (Risk control) การเฝ้าระวังด้านสิ่งแวดล้อม การประเมินความเสี่ยงต่อสุขภาพและความปลอดภัยขั้นต้นสำหรับพนักงานหญิงตั้งครรภ์ ควรจัดทำเป็นแนวทางที่ชัดเจนสำหรับหญิงตั้งครรภ์ ในการเฝ้าระวังด้านสุขภาพ (Health monitoring) เมื่อพบสิ่งคุกคามต้องมีการประเมินว่ามีความเสี่ยงต่อสุขภาพและความปลอดภัยหรือไม่ ให้พนักงานหญิงตั้งครรภ์มีส่วนร่วมในกิจกรรมสร้างความตระหนัก สังเกตอาการความผิดปกติที่อาจเกิดขึ้นต่อสุขภาพตั้งแต่ระยะเริ่มแรก มีการประเมินความเครียดสำหรับพนักงานหญิงตั้งครรภ์ ควรมีการเก็บข้อมูลด้านสุขภาพของพนักงานหญิงตั้งครรภ์ที่ชัดเจนเพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผนการดูแลสุขภาพได้

การลดความเสี่ยงจากการทำงาน (Risk reduction) ควรมีการดำเนินการที่เป็นแนวทางเป็นลายลักษณ์อักษรที่ชัดเจนสำหรับหญิงตั้งครรภ์

สำหรับผู้เกี่ยวข้องด้านนโยบายการศึกษานี้ เป็นการศึกษาเริ่มต้นสำหรับพนักงานหญิงที่ตั้งครรภ์ที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม จากการเก็บข้อมูลที่พบโรงงานอุตสาหกรรมส่วนใหญ่มีนโยบายการดูแลด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัยสำหรับพนักงานหญิงที่ตั้งครรภ์ตามกฎหมายกำหนด แต่ในทางปฏิบัติควรมีการนำกฎข้อบังคับ ลงสู่การปฏิบัติแจ้งให้พนักงานหญิงตั้งครรภ์มีการปฏิบัติที่ชัดเจน หน่วยงานในภาครัฐควรสนับสนุนให้เห็นความสำคัญในนโยบายส่วนนี้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาถึงการปฏิบัติพฤติกรรม การป้องกันตนเอง จากการสัมผัสสิ่งคุกคามจากการทำงานของพนักงานหญิงตั้งครรภ์ ในกลุ่มตัวอย่างตามประเภทอุตสาหกรรมที่มีความครอบคลุมชนิดของโรงงานได้มากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ในโรงงานที่ต่างกันมีการสัมผัสสิ่งคุกคามที่ต่างกัน และการสัมผัสความรุนแรงของสิ่งคุกคามต่างกัน

2. ควรมีการศึกษาการปฏิบัติพฤติกรรม การป้องกันตนเองจากการสัมผัสสิ่งคุกคามจากการทำงานในกลุ่มพนักงานหญิงตั้งครรภ์ที่เป็นแรงงานนอกระบบ ทั้งนี้เนื่องจากในกลุ่มแรงงานนอกระบบไม่มีระบบในการดูแลสุขภาพและความปลอดภัย เหมือนพนักงานในโรงงาน

เอกสารอ้างอิง

บุญชู ชาวเชียงขวางและคณะ. (2544). *ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงานของแรงงานก่อสร้างในจังหวัดสุพรรณบุรี. วารสารการส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อม*, 24 (2),93-100.

ปิติ พูนไชยศรี. (2550). *การบริหารงานอาชีวอนามัยและความปลอดภัย. หน่วยที่ 7 พฤติกรรมมนุษย์และพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงาน. นนทบุรี:*

- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
 ปิยะนุช แก้วเรืองและ อันฟามร์ ศิริโต. (2550).
 ความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อด้านสุขภาพกับ
 พฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุ ใน
 ชุมชนดอกลำดวน ตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัด
 ราชบุรี.ปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต (โปรแกรม
 วิชาสุศึกษา คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี)
 นครปฐม: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
 มงคลชัย แก้วเอี่ยม. (2550). การรับรู้และพฤติกรรมการ
 ดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวาน ตำบลหนอง
 กลางนา อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี. ปริญญา
 วิทยาศาสตรบัณฑิต โปรแกรมวิชาสุศึกษาคณะ
 วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี นครปฐม:
 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
 สมเกียรติ ไหลน้ำเจริญ. (2553). ปัจจัยที่มีผลต่อ
 พฤติกรรมการป้องกันตนเองจากมลพิษ
 ทางเสียงของพนักงานบริษัททำอากาศ
 ยานไทย จำกัด (มหาชน). วิทยานิพนธ์
 (ศษ.ม.สิ่งแวดล้อม). กรุงเทพมหานคร:
 บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
 สุภากร จันทวานิช. (2552). วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ.
 กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
 สุภากร จันทวานิช. (2552) การวิเคราะห์ข้อมูลในการ
 วิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์
 มหาวิทยาลัย.
 สำนักงานประกันสังคม. (2554). รายงานประจำปี
 2553 กระทรวงแรงงาน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์
 องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
 สุปรียา ต้นสกุล. (2544). กระบวนการเรียนรู้กับการ
 ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ. วารสารการ
 ส่งเสริมสุขภาพ และอนามัยสิ่งแวดล้อม, 24 (4),
 41-49.
 สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศ
 และการสื่อสาร. (2553). สรุปผลที่สำคัญการ
 สัมภาษณ์การทำงานของประชากร. ค้นเมื่อ 18
 กรกฎาคม 2554, จาก
[http://service.nso.go.th/nso/nsopublish/ser
vice/lfs54/reportMay.pdf](http://service.nso.go.th/nso/nsopublish/ser
vice/lfs54/reportMay.pdf)
 Carpenter, W. Scott, Barbara C. Lee, Paul
 D. Gunderson, & Dean T.
 (2002). Assessment of
 Personal Protective Equipment
 Use Among Midwestern Farmers
*American Journal of Industrial
 Medicine*, 42.
 Fabrizio Giannandrea, Laura Settimi &
 Irene Figa Talamanca. (2008). *The
 Use of Personal Protective
 Equipment in Pregnant
 Greenhouse Workers*. Published by
 Oxford University Occupational
 Medicine.
 Peters, Robert H. (1991, Summer).
 Encouraging Self Protective
 Employee: What Do We
 Know. U.S. Bureau of Mines
 Pittsburgh Research Center
 Pittsburgh, PA *Journal of Safety
 Research*, 22(2), 53-70.
 Retrieved on June, 7, 2553, from
[www.cdc.gov/niosh/mining/pubs
/pdfs/espeb.pdf](http://www.cdc.gov/niosh/mining/pubs
/pdfs/espeb.pdf).